

Asia Tekijänoikeus rakennuspiirustukseen

Hakija X

Annettu 14.5.2014

Tiivistelmä

Rakennuspiirustus ei ilmentänyt tekijänsä omaperäisiä luovia valintoja siinä määrin, että rakennuspiirustus olisi ollut tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittama teos.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausunnon rakennuspiirustuksen tekijänoikeudesta. Hakija oli halunnut varmistua rakennuspiirustusten ainutlaatuisuudesta ja oli tilannut keväällä 2010 paritalon rakennuspiirustukset konsultti TK:lta, joka oli tehnyt rakennuspiirustukset hakijan ideoihin perustuen. Hakija oli ostanut oikeudet valmiisiin rakennuspiirustuksiin.

Hakijan mukaan kaksi viereisen tontin omistajaa oli kiinnostunut hakijan talon mallista. Hakija oli myynyt heille rakennuspiirustuksensa talostaan ja sopinut heidän kanssaan, että talot teetetään samalla urakoitsijalla. Urakoitsija oli tilannut talojen elementit hakijan rakennuspiirustuksiin perustuen Jetta-Talo Oy:ltä. Elementtien valmistusta varten Jetta-Talo Oy oli tarvinnut hakijan rakennuspiirustukset. Hakijan mukaan hänen talonsa rakennusluvut on haettu edellä mainituilla rakennuspiirustuksilla. Rakennuspiirustukset lähetettiin Jetta-Talo Oy:lle, elementit tulivat ja talot valmistuivat.

Syksyllä 2012 hakija oli huomannut, että Jetta-Talo Oy:n talomallistossa oli myynnissä hakijan talon kanssa samanlainen talomalli nimeltä Jukola 100 + 100. Jetta-Talo Oy ei ollut pyytänyt hakijalta lupaa rakennuspiirustusten mukaisen talon markkinointiin eikä ostanut käyttöoikeutta rakennuspiirustusten mukaiseen talomalliin. Hakijan mukaan Jetta-Talo Oy ei ole tehnyt rakennuspiirustuksia. Hakijan mukaan Jetta-Talo Oy on myöntänyt ottaneensa hakijan rakennuspiirustukset käyttöönsä.

VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Jetta-Talo Oy:lle mahdollisuuden antaa kirjallinen vastine. Jetta-Talo Oy on todennut vastineessaan seuraavan:

Jetta-Talo Oy on toimittanut asiakkaiden toiveiden mukaisia taloja vuodesta 1981. Talojen mallit ovat joko pohjautuneet Jetta-Talo Oy:n Talokirjaan tai ne on suunniteltu yhdessä asiakkaan kanssa tai asiakas on itse esittänyt talomallin ja hakenut sille toteutusta.

Jetta-Talo Oy:n talokirjaa uudistetaan säännöllisin väliajoin vastaamaan ajan henkeä ja tarpeita. Talokirja käsittää n. 120 talomallia ja lisäksi Jetta-Talo Oy:n www-sivuilla on esillä malleja, joita ei löydy painetusta talokirjasta. Talokirjan jokainen malli kuvastaa tavanomaisia suomalaisia taloja, joissa käytetään asiakkaiden käyttötarkoituksen mukaisia ratkaisuja. Talokirjan perimmäinen tarkoitus on tuoda asiakkaille ideoita ja ajatuksia oman talomallin löytämiseen ja tilankäytön hahmottamiseen.

Jetta-Talo Oy:n edustaja sai rakennusliike Talojunkkarit Oy:ltä tarjouspyynnön kolmesta paritalosta elokuussa 2010. Jetta-Talo Oy teki toimitussopimuksen rakennusliikkeen kanssa syyskuussa 2010. Jetta-Talo Oy:n suunnitteluosasto teki rakennusliikkeeltä saatujen piirustusten perusteella lopulliset pääpiirustukset ja rakennekuvat rakennusliikkeelle. Vuonna 2011 loppuvuodesta tuli ajankohtaiseksi lähteä uudistamaan Jetta-Talo Oy:n talokirjaa ja sitä varten tutkittiin markkinoilla olevia taloratkaisuja ja Jetta-Talo Oy:n toimittamia talomalleja, joiden pohjalta valittiin talokirjaan tulevat mallit. Paritalojen kohdalla uudet mallit valittiin toimitetuista ratkaisuista, joko muunneltuina tai sellaisinaan. Nyt kyseessä oleva talomalli otettiin talokirjaan, koska talomalli oli tavanomainen suomalainen ns. moderni talomalli, jossa ei ollut mitään sen ihmeellisempää, mutta oli hyvä toimiva perusratkaisu ja ilmeeltään ajan henkeen sopiva.

Alkuvuonna 2013 hakija oli Jetta-Talo Oy:öön yhteydessä vaatien yksinoikeutta talomalliin tai vaihtoehtoisesti Jetta-Talo Oy:tä ostamaan tekijänoikeudet häneltä. Jetta-Talo Oy vastasi hakijalle, että Jetta-Talo Oy on suunnitellut ja toimittanut Jetta-Talo Oy:n toimintakonseptiin sopeutuen kolme paritaloa rakennusliikkeen toiveiden mukaisen mallin perusteella ja suostumuksella ja että kyseessä oleva talomalli tyyleineen noudattelee aiemmin tunnettuja ja aiemmin käytettyjä ratkaisuja ja että rakennus ja rakennuspiirustukset eivät ilmennä tekijänsä omaperäisiä luovia valintoja siinä määrin, että rakennus ja rakennuspiirustukset olisivat tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittamia teoksia.

Jetta-Talo Oy katsoi voivansa käyttää toimittamaansa talomallia osana mallistoaan. Kyseinen talomalli vastaa luonteeltaan tavanomaisia suomalaisia taloja siten, etteivät sen arkkitehtuuri tai rakenteelliset ratkaisut ilmennä tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittamia teoksia. Talomallissa hyödynnetään aiemmin käytettyjä ideoita ja periaatteita. Talomallin muotoilu perus-

tuu yleisesti tunnettuihin, tiettyihin käyttötarkoituksen sanelemiin luonnollisiin ja teknisiin edellytyksiin ja taiteellisen luomistyön osuus on huomattavan vähäinen. Jetta-Talo Oy on viitannut Kivimäen näkemykseen (T.M. Kivimäki, ”Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait”), jonka mukaan rakennusten ei-taiteelliset osat, kuten huoneiden jaotus ovat suojaa vailla ja niiden toisintaminen on sallittua, sekä asiaa sivuaviin aikaisempiin tekijänoikeusneuvoston lausuntoihin (2012:8, 2008:6 ja 2007:8) ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin (KKO 1989:149 ja KKO 1988:4).

Jetta-Talo Oy katsoo, että se ei ole toiminut vastoin lakeja, sopimuksia tai säännöksiä ottaessaan kyseessä olevan toimittamansa talomallin osaksi talokirjaa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Rakennuspiirustuksen tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi selittävät piirrokset sekä kuvataiteen ja rakennustaiteen teokset.

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaiselta teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Luova työ ilmenee tekijän tekemissä valinnoissa työn valmistusprosessin aikana. Riittävän omaperäisten valintojen tuloksena syntyvä työ ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Teoksen osa saa tekijänoikeussuojaa, jos se teoksesta erillään tarkasteltuna yltää teostasoon eli osaa sellaisenaan voidaan pitää ilmauksena tekijänsä henkisestä luomistyöstä. Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideaa, periaatteita tai tietoja, vaan sitä ilmenemismuotoa, johon ne on teoksessa saatettu. Tekijänoikeussuoja ei siten estä esimerkiksi jonkin idean hyödyntämistä.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

Korkein oikeus on käsitellyt rakennuksen tekijänoikeutta ratkaisussa 1988:4. Korkein oikeus totesi ratkaisun yhteydessä, että rakennuspiirustukset voivat saada suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin mukaisina selittävinä piirustuksina, vaikka niiden mukaan tehty rakennus ei ilmene-mismuodoltaan ylittäisikään teoskynnystä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoi lausunnossaan TN 2009:14, että huvila ylitti teoskynnyksen ja oli tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu rakennustaiteen-tuotteena suojattu teos. Omaperäisyys ilmeni erityisesti rakennusten ja paikan suhteessa, rakennuksissa toteutetun puun ja lasin yhdistelyssä sekä yksityiskohdissa ja kiintokalusteissa. Nämä yhdessä muodostivat arkkiteh-tonisen kokonaisuuden. Sen sijaan lausunnoissa TN 2012:8 ja TN 2007:8 tekijänoikeusneuvosto totesi, että rakennuspiirustusten kuvaama rakennus oli ulkoiselta hahmoltaan tavanomainen suomalainen talo. Piirustukset tai niiden kuvaama rakennus eivät olleet tekijänoikeudella suojattuja.

Rakennuksen tekijänoikeussuojasta on oikeuskirjallisuudessa todettu mm., että "Arkkitehtoniset teokset ovat suojattuja sikäli kuin ne rakennuksen suunnittelun ja sijoituspaikan tahi sen yksityiskohtien (huoneiden asettelu, valaistussuhteet, porraskäytävien luku, mukavuudet) puolesta edustavat jotakin taiteellista lisää. Tavallisimmin tämä lisä ilmenee rakennuksen jul-kisivussa, mutta saattaa käydä ilmi myös portista, ovista jne. (...)." (Kivi-mäki T.M., "Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait", s. 28). Rakennuspii-rustukset luetaan rakennustaiteen tuotteisiin, joten ne voivat nauttia teki-jänoikeussuojaa, mikäli niiden voidaan itsenäisesti katsoa ylittävän teos-kynnyksen. (ks. esim. Pirkko-Liisa Haarmann, "Tekijänoikeus ja lähioikeu-det" 2005 s. 85).

Analyysi ja johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut asiaa sille toimitettujen rakennuspii-rustusten ja kuvamateriaalin perusteella ja katsoo, että hakijan rakennus-piirustuksia voidaan pitää alalla tavanomaisina piirustuksina ulkoasunsa ja teknisen toteutuksensa puolesta. Niiden kuvaama rakennus on ulkoiselta hahmoltaan tavanomainen suomalainen talo. Piirustukset ja niiden kuvaama rakennus eivät ole siinä määrin itsenäisiä tai omaperäisiä, että niitä voitaisiin pitää tekijänoikeussuojan piirissä olevina teoksina.

Koska kyseessä ei ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos, tekijänoi-keuslaki ei estä rakennuspiirustusten käyttämistä ja rakennuksen raken-tamista piirustusten perusteella.

Toimivaltansa perusteella tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa mui-den lakien soveltamiseen eikä siihen, mitä osapuolten välillä on mahdल्ली-esti sovittu.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Marco Grönroos

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Ismo Huhtanen, Tuula Hämäläinen, Martti Kivistö, Pirjo Kontkanen, Mari Lampenius, Kirsi-Marja Okkonen, Jussi Salokangas, Pekka Sipilä, Aku Toivonen ja Riikka Tähtivuori.